

תפארת תורה

העלון השבועי
של הרב אליהו בן שטרית

צדקו יחדיו

להצלחת- אלון ולימור מנדל הי"ו

לרפואת- יעל בת מסודי הי"ו

לעילוי נשמת- שמעון דהן בר עישא ז"ל

סעדיה חי בן שרה ז"ל

רחל בת רובידה ז"ל, שמחה אמסלם בת חנה ז"ל,

מרדכי בן שפרה ז"ל, חיים בן מילכה ז"ל,

שכן או שותף?

שיש לו זכות קניה הוא דווקא מי שנמצא אתו בשכנות. ובאופן שהשכן מציע אותו סכום כמו אדם אחר, הוא צריך להיות זה שיקנה את הדבר הנמכר.

כך, כשעלה משה רבינו לשמים על מנת לקבל את התורה, טענו המלאכים שהם אלו שצריכים לקבל את התורה, מדין 'בר מצרא'. כיון שהתורה מקומה בשמים והם נקראים שכנים ולכן קודמים לישראל.

ותשובת משה רבינו הייתה שאכן, מדין 'בן מצר' השכן הוא זה שיש לו זכות קדימה לקנות לפני כל אדם אחר. אך באופן שישנם שני שותפים שאחד מהם רוצה למכור את חלקו, ברור ומובן שהראשון שיש לו זכות לקנות, אפילו עוד קודם השכן, הוא השותף השני.

וכך אכן היה במקרה של עם ישראל והקב"ה. שכן, לא היו כאן שני צדדים של קונה ומוכר אלא שותפות אחת של ישראל עם הקב"ה. והסיבה היא שכשעם ישראל דנים על פי התורה, הם נעשים שותפים של הקב"ה בקיום התורה.

ודבר זה לא יכול היה להיעשות על ידי המלאכים שאינם יכולים לקיים את התורה בפועל, כיון שאין להם גוף ואף לא תאוות להתגבר עליהם כבני האדם. רק מי שיכול לקיים את מצוות התורה בגופו ולהתגבר על היצר הרע, יכול גם להיות שותף לקב"ה. וכן אמרו חז"ל³:

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמֹר לְפָנֶיךָ (כ"א, א')

כל מקום שנאמר אלה, פסל את הראשונים, ואלה, מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני. [רש"י]

פרשת משפטים נאמרה מיד לאחר מתן תורה. הקב"ה מצווה את משה רבינו ללמד את ישראל את כל פרטי המצוות של התורה עד שתהיה התורה פרוסה לכל אחד מישראל כמו שולחן ערוך בכל מיני מטעמים ועליו רק לגשת ולאכול כאוות נפשו.

ובמדרש מובא¹:

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים, הָדָא הוּא דְכָתִיב (משלי כט, ד) "מִלֶּדֶת בְּמִשְׁפַּט יַעֲמִיד אֶרְיָן", זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשָׂבָא לְתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל פֶּתַח בְּמִשְׁפָּט, מַה בְּתִיב (שמות טו, כה) "שֵׁם שָׁם לֹו חֵק וּמִשְׁפָּט". וְכֵאֵן לְפִד מוֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁפָּטִים שֶׁלְמַד, לְיִשְׂרָאֵל.

לפני מתן תורה, כשעמדו ישראל במקום שנקרא מרה, נתן הקב"ה לישראל משפטים, ומיד לאחר מתן תורה, שוב צווה ה' יתברך את משה רבנו לשים לפניהם משפטים.

רבינו החיד"א² מסביר מדוע כך הם הדברים. וכדי להבין את דבריו יש להקדים דין שנקרא 'בר מצרא', שפירושו- בן מצר, או במילים אחרות- שכן. דין 'בר מצרא' אומר שאם אדם מציע חפץ או קרקע למכירה, הראשון

³ שבת י', א'

¹ ילקוט שמעוני כ"א, א'
² פני דוד, פרשת משפטים

משנברא העולם, ועל מה העולם עומד, ותורתן אמת.

אמר לו, לך ולמד תורתן ואל תמול. אמר לו עקילם, אפלו חכם שבמלכותך וזקן בן מאה שנה אינו יכול ללמד תורתן אם אינו מל, שכן כתוב: מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי, ולמי לבני ישראל.

כלומר, על ידי המשפטים שבתורה אנו זוכים לחכמה האלוקית שאין שום אומה ולשון יכולים להשיג.

וההבדל הוא שבכל מערכת של חוקים שיסדו בני האדם, יש מידה של חוסר איזון כי לכל חברה יש מוסר אחר, ומה שנחשב מוסרי במקום אחד עלול להיחשב עבירה חמורה במקום אחר. וממילא, כל חברה ייסדה לעצמה מערכת של חוקים לפי הצרכים שלה. עינינו הרואות, כמה פעמים אפילו מנהיג של אותה מדינה שמחליף את קודמו, מבטל את כל החוקים שחוקק ומחוקק חוקים הפוכים ממש.

אך חוקי התורה הקדושה הם דברי אלוקים חיים שניתנו מאת הקדוש ברוך הוא, והם המוסר האמיתי והנצחי שאין בהם שום שינוי לפי "מזג האויר", אלא הם קיימים לעד. וכמו שאנו אומרים בתפילת שחרית:

אמת ויציב, ונכון וקיים, וישר ונאמן, ואהוב, ורחיב, ונחמד, ונעים, ונורא, ואדיר, ומתוקן, ומקבל, וטוב, ויפה, הדבר הזה עלינו לעולם ועד.

ולכן, חוקי בני האדם אינם באותה מדרגה עם חוקי ה' יתברך. ומי שנדבק

כל דיין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית.

נמצא שעל ידי המשפטים שאנו מקיימים, אנו נעשים שותפים לקב"ה, וממילא זכאים לקבל את התורה יותר מהמלאכים. ולכן, מתן תורה מוקף מלפניו ומאחוריו במשפטים כדי לציין את הסיבה שבזכותה זכינו לקבל את התורה.

צדקו יחדיו

ואכן, המשפטים האלה שבתורה הם ה"כח" של עם ישראל. הם ההוכחה האמיתית לכך שהתורה שייכת דווקא לעם ישראל ולא לשום עם אחר שבעולם.

וכמו שאומר הפסוק⁴: מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום הללויה

והמדרש מספר מעשה בעניין זה⁵:

ואלה המשפטים, הרא הוא דכתיב (תהלים קמו, יט): מגיד דבריו ליעקב, פעם אחת אמר לו עקילם לאדרגום הפלך, רוצה אני להתגיר ולהעשות ישראל, אמר לו לאמה זו אתה מבקש, כמה בזיתי אותה, כמה הרגתי אותה, לירודה שבאמות אתה מבקש להתערב, מה ראית בהם שאתה רוצה להתגיר.

אמר לו, הקטן שבהם יודע היאך ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, מה נברא ביום ראשון ומה נברא ביום שני, כמה יש

⁵ מדרש רבה פרשה ל', אות יב'

⁴ תהילים קמו', יט'-כ'

בכך הוא פוטר את עצמו מדין שמים שהוא קשה הרבה יותר. אך אם האדם מתנער מהדין, אז גורם שדנים אותו בשמים ובמקום שירגיש את היראה מרבנו של עולם, הוא מתיירא מדברים של העולם הזה. וכך כותב בספר 'ליקוטי מוהר"ן'⁷:

ובזה יסיר מעליו כל הפחדים, ויעלה בחינת יראה ברה ונקיה, ותשאר אך יראת השם ולא יראה אחרת.

כי כשאין אדם דין ושופט את עצמו, אזי הדין ושופטין אותו למעלה, כי אם אין דין למטה – יש דין למעלה' (דברים רבה ה')... וזהו שהאדם מפחד את עצמו מאיזה דבר, משר או מנגבים ושאר פחדים – זה הוא שהיראה נתלבש בזה הדבר, כי אם לא היה נתלבש היראה בזה הדבר, לא היה כח בזה הדבר להפחיד את האדם...

אבל כששופט את עצמו, וכשיש דין למטה אין דין למעלה, ואין היראה מתלבש בשום דבר לעורר את האדם, כי הוא בעצמו נתעורר

כלומר, היראה היא רגש טבעי בכל אדם. אבל רק הוא יקבע לאן הוא לוקח אותה. אם הוא מסוגל לשפוט את עצמו-דהיינו לעשות חשבון נפש אמיתי ולראות לאן הוא צריך להתקדם מבחינת הדרך שלו בעולמו של הקב"ה, הוא מנתב את היראה למקום הטוב שנקרא 'יראת שמים' ואז אין לו יראה מדברים אחרים.

אבל אם הוא מזניח את הדרך הזו ומשאיר את חיו לדרך של מקרה, אז כביכול הוא גורם שיהיה ח"ו דין מלמעלה, שגורם ליראה להיות מכוונת

במצוות ה' זוכה להיות מושפע גם מהקדושה שבהם.

וכך מסביר ה'אלשיך' הקדוש את הפסוק הפותח שבפרשה⁶:

הנה כי כן יבורך גבר ההולך במשפטי ה'. כי שם יקנה קדושה ממקראי קדש הכתוב יהיה דוברים בהם כי כל התורה כלה שמותיו של הקב"ה ובכל דין ומשפט יברא פרקליט מלאך מליץ יהיה עם עושיהם הולך לפנייהם מה שאין כן במשפט הישרת חכם לבב לפי שכלו כמדובר.

כיון שהחוקים של התורה הם בעצם הדרכים של כל אדם להתחבר אל הקדושה שבה, על כן, כשעושים איזו מצווה נברא על ידה מלאך שהולך לפני האדם ומגן עליו. מה שאין כן, בחוק של בני אדם שהולך על פי השכל של מי שחוקק אותו.

וזה יאמר "ואלה המשפטים". שהם משפטי ה' הם אשר על ידם תשים אותם לפנייהם של ישראל שבקימם אותם המשפטים עצמם נעשים מלאכים וסניגורים אשר הם נצבים וקיימים לפנייהם ככל יתר מצות ה': אם כן, משפטי התורה לא רק מראים לנו את הדרך הישרה, אלא גם עומדים לפנינו כמגן. ולכן אומרת התורה: **אֲשֶׁר תַּשִּׂים לְפָנֶיהֶם**. כי המצוות עומדות לפני האדם שמקיים אותם לשמור ולהגן עליו.

דין במקום דין

נוסף על כך, כשאדם יודע לעשות לעצמו חשבון נפש ו"שופט" את עצמו,

⁷ ליקוטי מוהר"ן חלק א', טו', ב'

⁶ תורת משה פרשת משפטים

את מה שהראשון היה צריך שעתיים כדי לענות

אך חברו השיבו, שלא מחכמה ענה השני במהירות אלא להיפך. ואמר לו עוד: אם תרצה לבחון את הדברים, גש מחר אל שניהם ותשאל את אותה השאלה. ואז תוכל לדעת.

למחרת ניגש האיש אל שני החכמים ושאל שוב את שאלתו. ובעוד שהחכם הראשון השיב את אותה התשובה בדיוק, השני ענה את התשובה ההפוכה מזו שהשיב אתמול. אז הבין שהחיפזון שהיה לשני לענות, היה לרעתו וגרם לו בושה.

כלומר, במשפטים והלכות לא תעלה במעלות להשיב לשואליך דבר תכף ומיד כדי שיאמרו כמה חכם גדול הוא זה, **אֲשֶׁר לֹא תִגְלֶה עֲרֹתְךָ עָלָיו**, כלומר, אם לא תהיה מתון אלא תמהר להשיב כדי שיעלוך וישבחוך, הנה לבסוף תִּגְלֶה עֲרֹתְךָ, רצונו לומר, חרפתך באותו הדין עצמו.

וכמו שהיה באותו מעשה, כיון דלא השיב מחמת חוכמתו ובינתו, ובפעם שנית נזרק הדבר מפיו להפך ובוזה נודע ונתברר שלא מכוח חכמה ובינה הוא מורה ומשיב, אלא הוא עם הארץ נמור.

ללמדנו, שכדי לקבל את משפטי התורה באמת, צריך ללמוד אותם במתינות.

יהי רצון שנזכה לשמור את משפטי התורה באמת והם ישמרו אותנו שנלך בדרך ישרה וטובה בעולם הזה ולעולם הבא, **אמן. שבת שלום!**

כלפי טרדות של העולם הזה. וכך יובן הפסוק: **וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים** - מבחינת דין ויראה: **אֲשֶׁר תִּשִׁים לְפָנֵיהֶם** - שיהיה העניין הזה מונח לפנייהם וכל אחד יוכל לבחור את הדרך שהוא רוצה ללכת בה, אם ליראת שמים או ליראה מהעולם הזה.

מתונים בדין

מָנָא הָא מְלִתָּא דְאָמור רַבָּנָן [מנין נלמד דין זה?]: הָווּ מְתוּנִין בְּדִין? דְּכָתִיב: "וְלֹא תִעָלֶה בְּמַעְלַת", וְסָמִיד לִיה: "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים"⁸.

הגמרא מלמדת אותנו שמסמיכות הפסוקים הנ"ל אנו למדים את העניין של **"הָווּ מְתוּנִין בְּדִין"**. וה'בן איש חי' מסביר⁹:

ונראה לי בס"ד – מי שהוא מהיר לחתוך הדין ברגע, עושה כן מחמת גאווה וגובה לב להראות לעולם שהוא חכם גדול ומבין שאינו צריך לעיין בשום ספר והוא מכוון לאמת בהשקפה הראשונה.

אך באמת, הוא עם הארץ ובורה תשובה מליבו כאשר יעלה המזלג. והנה זה סופו שתתגלה חרפתו ויהיה נודע לכל שהוא עם הארץ נמור.

ומביא שם משל לאדם אחד ששאל שני רבנים את אותה השאלה ושניהם אכן ענו את אותה התשובה, אלא שהראשון התעכב כשעתיים עד שהגיע למסקנה שזו התשובה ואילו השני ענה מיד בלא שום מחשבה כלל.

וכשסיפר אותו האיש את העניין לחברו, התפעל מחוכמתו של השני שענה ברגע

⁹ בן יהוידע שם

⁸ סנהדרין דף ז', עמוד ב'

בספר הכוזרי מסביר זאת:

מי שהכה סוסך, תכה סוסו?! כי אין לך תועלת בהכות סוסו. וכן מי שכרת ירך אין אומרים לו קח ידו, כי אין לך תועלת בכרות ידו. ואיך ניקח עין ממי שאין לו אלא עין אחת, כופר מי שי לו שתי עיניים ויישאר האחד סומא והשני בעין אחת?! והגר"א מצא רמז לכך בפסוק הנ"ל. ניקח את אותיות המילה 'עין' ונראה את האותיות שתחתיהן [תחת עין]. במקום האות ע' נשים פ', במרום י' נשים כ' ובמקום ן' נשים ס'. ויחד הן מרכיבות את המילה 'כסף' לרמז שאת מי שפגע בעין חברו מחייבים ב'תחת עין', כלומר כסף.

שמיעתו של דיין אחד נחלשה לעת זיקנתו. פנה אחד אחד הליצים ואמר לו: הלא התורה אמרה שהשוחזר מעוור עיני חכמים ולא מחריש אזניהם. אם כן, אין זה שהתחרשת?!

עמה לו אותו דין בחכמה: ומדוע השוחזר מעוור בכלל? מפני שהיה הדיין רואה את הכסף ובזה פוגם בעיניו. אך כעת, נותני השוחזר עצמם רק מבטיחים כסף ולא באמת נותנים. ולכן, השוחזר רק מחריש אבל לא מעוור.

שאלת השבת

מדוע נסמכה פרשת משפטים לפרשת יתרו?

פרפראות לחכמה

פִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי (כא', ב')

כי האדם נחלק לשנים - חלק אחד רוחני והוא העיקר וחלק אחד גשמי שברא ה' לנשמה לשמשה, שבאמצעותו מקיים כמה מצוות אשר צווה ה' ולו יקרא שם עבד.

ופירוש עברי - עובר כי אינו קיים לעד, כי מי גבר יחיה ולא יראה מות. **שש שנים** פירוש כל ימיו הם ששים. **ובשביעית** פירוש בעשר שנים השביעית יצא לחפשי העבד על דרך אומרם (תהלים פ"ח) במתים חפשי, ואמרו תיבת **חנם** לרמז על יד מי תהיה היציאה על ידי חנם שהוא ס"מ וחילותיו שהם נרמזים בתיבת חנם...

וזהו אומרם **אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני** שהם הנשמה והמצות שעושה בעולם הזה ואינו רוצה לצאת מהעולם הזה לחפשי כמתים וזה יורה על החשק והתאוה בהאדון. לאיש כזה מבטיח האדון כי לו יקרא עבד ה' וימלא תאוותו תאוות לבו נתת לו. אך לא עתה, כי עתה אין לו עוד בעולם, אלא **ועבדו לעולם**, לעולם הבא יבחר בו ה' מהמלאכים להיות לו לעבד נאמן. [אור החיים]

עֵינַי מִתַּת עֵינַי (כא', כד')

דרשו חז"ל שעל נזק של שן ועין וכל שאר המומים ניתן לשלם כופר, כלומר לפדות בכסף. רק דין "נפש תחת נפש" הוא ממש.

שונה הלכות

הלכות פורים

(מתוך חג הפורים בהלכה ובאגדה)

בשבת שלפני ראש חודש אדר, או בשנה מעוברת בשבת שלפני ראש חודש אדר ב', מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים את פרשת השבוע, ובספר השני קורא המפטיר פרשת 'שקלים', שהיא בספר שמות בתחילת פרשת כי תשא.

הטעם לקריאת פרשה זו, מכיון שבזמן בית המקדש, בתי הדין שבכל ערי ישראל, היו מכריזים בראש חודש אדר להביא תרומת 'מחצית השקל' לבית המקדש, כדי שמראש חודש ניסן יקריבו את קרבנות התמיד של שחר ושל בין הערבים מכסף זה, כמו שציותה התורה, ולכן קוראים בתורה בשבת שלפני כן מענין נתינת 'מחצית השקל', כדי להזכיר לציבור שהגיע הזמן לתת את 'מחצית השקל'.

אם חל ראש חודש אדר בשבת, קוראים את פרשת שקלים באותה שבת של ראש חודש, ולא מקדימים לשבת שלפני כן, כיון שראש חודש הוא הזמן המתאים ביותר לקריאה זו, שבו מתחילים לתת את 'מחצית השקל'.

כבר בארנו שהמעות של מחצית השקל שציותה התורה לתת, היו לצורך קניית קרבנות התמיד שהקריבו בבית המקדש בכל יום, ואמנם גם היום בעוונותינו הרבים שחרב בית המקדש, נוהגים לתת סכום זה, אך נזהרים לומר שהוא 'זכר' למחצית השקל, ולא מחצית השקל ממש. וגם הנשים יתנו 'זכר למחצית השקל'.

מראש חודש אדר [ובשנה מעוברת מראש חודש אדר ב'] מתחיל הזמן של נתינת 'זכר למחצית השקל'. ולפחות ישתדל לתת קודם קריאת המגילה, כמו שדרשו חז"ל (מגילה יג ע"ב): "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים הקב"ה את שקלי ישראל לשקליו".

מגיל עשרים שנה, יתנו 'זכר למחצית השקל'. וטוב להחמיר ולתת כבר מגיל שלוש עשרה. וטוב לתת גם עבור ילדיו הקטנים.

מטבע של 'מחצית השקל' הוא 9 גרם כסף טהור, לפי מחיר הכסף הגולמי מדי שנה בשנה. ובשנים האחרונות סכום זה נע בין 18 ₪ ל-25 ₪.

הרוצה לתת יותר מהסכום הנדרש, רשאי לתת כמתנת ידו כדי להרבות תורה, צדקה וחסד, ותבוא עליו ברכה. ומאידך, מי שמצבו הכלכלי קשה, די שיתן מטבע של חצי שקל [50 אגורות] המצוי כיום.

אין לתת מעות של 'זכר מחצית השקל' ממעשר כספים או מהחומש. אולם אם כשהתחיל לתת את המעשר או החומש, אמר שנוהג כן 'בלי נדר', ועתה מצבו הכלכלי קצת קשה, רשאי לתת ממעות אלו.

את הכסף, נותנים למוסדות של תורה שמגדלים בהם תלמידי חכמים, שזה מהווה כתחליף לקרבנות שהיו מכפרים על עם ישראל בזמן בית המקדש. ואדרבה אמרו חז"ל (מגילה ג ע"א): "גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת הקרבנות". וכל המשתדל להיות עושה ומעשה בהרמת קרן התורה ולומדיה, יזכה לראות בהרמת קרן ישראל.

שיעוריו של הרב אליהו בן שטרית
מתקיימים:

ב' בימי ב' וד' 19:30-20:30 - מסילת
ישרים ומסכת סוכה.

כמו כן, פועלת קבוצת וואטסאפ למענה
על שאלות הלכתיות ולדברי תורה.
לפרטים ולהצטרפות- 0525634104

ניתן לצפות בשיעורי התורה בערוץ
היוטיוב "תפארת תורה"
להצטרפות לקבלת העלון בכל שבוע
למייל או לפלאפון נא לשלוח פרטים
למייל tiftora10@gmail.com
או למספר 0525634104

בשעה טובה, עלה בידינו לייסד כולל יום שישי,
בו לומדים מידי יום שישי עשרה אברכים
מפירוש ה'אור החיים' הקדוש על
הפרשה.

כל הרוצה ליטול זכות בלימוד קדוש זה
ולהקדישו לעילוי נשמת או להבדיל לרפואת
יקיריו, מוזמן ליצור קשר במייל שלמעלה.
וגדולה זכותו של רבינו ה'אור החיים' הקדוש
להשפיע טובה וברכה לעוסקים בתורתו
ולמסיעים, להתברך בכל מכל כל.